

HARRY HEARDER: **Olaszország rövid története****Téka**

Harry Hearder az University of Wales professzora, a téma elismert szakértője, egy korábbi hasonló című angol munka társszerzője. A szerző saját bevallása szerint könyvében nem kívánja követni a brit történészekről megszokott leereszkedő, atyáskodó hangnemet, amellyel Itáliáról írtak, sőt, könyvét nem tekinti a fent említett korábban megjelent mű kibővítésének sem. Érdekes momentum a könyv genezise szempontjából, hogy a szerző 1944 és 45 között az angol hadsereg tisztjeként Nápoly környékén tevékeny részese volt az olasz történelem alakulásának.

Olaszország történetét megírni 227 oldalon nehéz, de vitathatatlanul érdekes feladat. Az olasz történelem periódusainak bonyolultságát senkinek sem kell bemutatni, gondoljunk csak a római császárkorra vagy a pápaság küzdelmeire, vagy az itáliai városállamok történetére. A könyv természetesen nem tűzheti ki ezek részletes ismertetését – ezt a címben szereplő „rövid” szó is előre vetíti. Maga Hearder közli az előszóban, hogy műve szubjektív stílusú, és ennek következményeiért az író vállal is minden felelősséget.

A könyv rövidsége ellenére jól áttekinthető képet ad a köztársaság koráról, az investitúraharcról, a városállamok hatalmi vetélkedéséről, Mazzini, Cavour, Garibaldi, az olasz királyság és Mussolini politikájáról. A történelmi periódusok ismertetése nem ér véget a jelenkornál, hanem felvázolja a félszigeten az ezredfordulóig várható változásokat is. nagy érdeme a műnek, hogy a szövegbe egységesen épülnek be az adott korok művészettörténeti vonatkozásai.

Az eredeti kiadás 1990-ben jelent meg Cambridge-ben, így egészen „frissnek” mondható a könyv. A magyar kiadás idén, 1992-ben jelent meg a Maecenas kiadónál. A könyv egyetlen hibájának talán az ára tekinthető, amely 375 forint. Igaz, ennyiért színvonalas minőségű, kemény kötésű kiadást vehetünk kézbe. Ez az Olaszország-történet nem tekinthető „komoly” szakmunkának, az ismeretterjesztő irodalomhoz sorolható, éppen ezért az a pozitívuma, hogy az adott témát röviden, de szakszerűen dolgozza fel.

Hevesi István

SZÁNTÓ GYÖRGY TIBOR: **Anglia története**

Ez a könyv is a Maecenas kiadó gondozásában jelent meg, illetve a harmadik kiadást ők adták ki. A könyvnek ugyanazok a „paraméterei”, mint az Olaszország rövid történetének: méretük, terjedelmük ugyanaz. Ez a hasonlóság a tartalomban is él: kis terjedelemben egy nép, egy ország történetének ismertetése. A könyv első kiadása 1985-ben jelent meg, vagyis a Kádár-éra utolsó éveiben. A szerző bevallja, eleget tett az akkori felsőbbtség könyvvel kapcsolatos kívánalmainak, viszont „csakis magyarok számára desifirozható apró kis üzeneteket” rejtett el a szövegben, ezzel is a „virágnyelvű” művek sorát gyarapítva. Az 1992-es szöveg megegyezik az eredeti kiadásával, az író „lustaságból”, és „azért, mert amikor írtam, éppen eleget vacakoltam vele” nem változtatott rajta.

Ettől függetlenül a könyv egyáltalán nem tekinthető elavultnak, még kevésbé komolytalanak. Lényegében ugyanaz mondható el róla megint, mint az Olaszország rövid történetéről: szakszerűen és áttekinthetően dolgozza fel az angol történelem egyes korszakait.

A szerző stílusának része a humornak egy szarkasztikus formája, amellyel bizonyos eseményeket szemlél, illetve ábrázol. Egy rövid ízelítő ebből a humorból A normann hódítás korszaka című fejezetből: „(Hódító Vilmos) néhány esztendő múlva Yorkshire és Mercia ellenállását törte meg pirotechnikai módszerekkel...” A rövidség és a humor egyáltalán nem gátolja Szántó György Tibort abban, hogy analízáló megjegyzéseket egyen egy-egy korszak átfogó problémáiról. Így a mű a „komoly”

történelmi látásmódot ötvözi a szerző szubjektív gondolataival.

A könyv végén található időrendi áttekinthető véleményem szerint nagyon rövidre sikeredett. Az angol történelem egészéről talán két és fél oldalnál többet is lehetett volna írni. Az angol uralkodókról készült táblázatot, valamint Anglia miniszterelnökeinek névsorát hasznosnak tartom, főleg akkor, ha muszáj megtanulni. A könyv legvégén található mutató elég részletes, figyelembe véve a feldolgozott anyag nagyságát.

Az Olaszország rövid története című könyv árát nem lehetett összehasonlítani korábbi kiadásokéval, mivel még csak egy kiadás jelent meg magyarul. Szántó György Tibor könyvével meglehetjük ezt – a végeredmény természetesen

elszomorító. Az 1985-ös kiadás (az elején Sárkányölő Szent György szobrával) 75 forintba került, a Maecenas kiadó által megjelentetett harmadik kiadás pedig (ugyanolyan minőségben, ugyanazokkal a fényképekkel) 450 forintba. Az áremelkedés alig számottevő: 7 év alatt 600%-os. Kérdés, hogy az adott ösztöndíjakkal és könyvvásárlási utalvány (lásd: JATE) nélkül melyik hallgató veszi meg ezt a könyvet ennyire. Azt hiszem, megint csak marad a könyvtár...

* * *

Véleményem szerint mindkét bemutatott könyv hasznos segédanyag lehet az elsősorban történelmi szigorlathoz.

Hevesi István

BERTÉNYI IVÁN—GYAPAY GÁBOR: Magyarország rövid története

Legnehezebb feladat a történész számára, hogy saját hazája történetét egy kötetbe sűrítve megírja. A két tudós-pedagógus szerző vállalkozása mégis kiválóan sikerült. A reprezentatív külsejű könyv a Maecenas Kiadó gondozásában került az olvasó elé.

A kötet új távlatokat nyit meg az 1990 utáni magyar történetírásban. Ez az első munka, amely az egész magyar történelem folyamatának új szellemű összegzését adja. Részletes alaposan foglalkozik a magyar história minden korszakával, s nem mellőzi a szaktudományok mai állása szerinti legújabb ismereteket sem. Merőben új szemléletet tükröznek az 1945 utáni fejezetek: rövid összegzését nyújtják a három éve bekövetkezett történelmi szemléletváltásnak – s ezt a tények korrekt ismeretével érik el a szerzők. Bevallott céljuk, hogy további vitára, kutatásra ösztönözzenek, hisz a „Magyaror-

szág rövid története” nem bezárt, dogmaszerű tényszerűség.

A könyvesboltban lapozgatván az ára – 690 Ft – talán soknak tűnhet, de ha otthon az olvasó kezébe veszi ezen kötetet, és időt szán rá, hogy elolvassa, bizonyosan felülvizsgálja korábbi álláspontját. A 650 oldalas könyv végén kronológia és névmutató segíti az eligazodást, de megtalálhatjuk a magyar uralkodók, erdélyi fejedelmek, magyarországi kormányzók és magyar miniszterelnökök időrendi jegyzékét is. Talán egyetlen negatívumként azt lehet felhozni, hogy a szövegben túl sok a sajtóhiba, ami egy ilyen illusztris kiadványhoz igazán nem illik.

Mindemellett ajánlom e művet mindenkinek: pedagógusoknak nélkülözhetetlen kézikönyvként, érdeklődőknek az önművelés kiváló forrásaként.

Németh Zoltán

AETAS 1992/1-2

Novemberben megjelent az új Aetas, a JATE fiatal tanárai által szerkesztett történettudományi folyóirat. Pusztán az a tény, hogy 1992 első, igaz dupla száma az év novemberében jelenik meg, már jelzi: milyen mostoha anyagi gondokkal kell napjaink egyik leg-kitűnőbb szakfolyóiratának

megküzdenie. A mindössze ezer példányban megjelenő Aetas lassacskán vetélytárs nélkülivé válik, tegyük hozzá: sajnos – az elsőrangú folyóiratok elsorvadása miatt.

Vigasztaljon bennünket a – reméljük, elfogulatlan – ítélet: az ifjú Görgey-tudor, Pelyach István

szerkesztői gondozásában elkészült Aetas jó, nagyon jó! Az új szám az 1848/49. évi magyar forradalom és szabadságharc eseményeivel, azon belül a „felbolydult méhkas” Erdély akkori történetével foglalkozik.

Az első tanulmány, Hermann Róbert, a Hadtörténeti Intézet történészének keze munkája, „Hatvani Imre szabadsapatvezér és az abrudbányai katasztrófa” címmel a negyvenkilences Erdély legtragikusabb napjait idézi fel. Hatvani Imre, ez a Temes megyei ügyvéd, 1848 előtt konzervatív vezérszónok és kitűnő váltó-hamisító, a forradalom után a legbaloldalibb szervezetben, az Egyenlőségi Társulatban szervezkedett. Ekkor még úgy vélte, hogy a román az egyetlen nép, amely megnyerhető a magyar ügy számára. 1849. január elején szabadsapatot szervezett, „a lázadó oláhság, akár a pártütő rákok ellen”. Április 22-én, a szabadsapat Brádon tartotta zászlószentelését, és alig két hét múlva Hatvani mintegy 2200 fős seregével megkísérelte Abrudbánya, a felkelő románok gócpontjának bevételét. Ez, figyelembe véve Avram Iancu, a havasok királyának rendelkezésére álló katonai erőket, súlyos hiba volt. A két sikertelen kísérlet (máj. 6., 16.) során Hatvani elvesztette a szabadsapat legalább kétharmadát, és ami még súlyosabb, a magyar polgári lakosság vesztesége ezekben volt mérhető. A tartalmas dolgozat ismerteti, azokat az előzményeket, amelyek megakadályozták a békés (Ioan Drágos küldetése) megoldást. A román lándzsások Abrudbányán nemcsak a menekülni nem tudó magyar polgárságot, hanem Drágost, saját vérüket is miszlikbe szabdalták. Hatvani kudarcával lelépett a történelem színpadáról. 1852-ben a Mátra vidékén tűnt fel, ahol „népi mozgalmakkal” (állítólag még Rózsa Sándorral is találkozott) kereste az együttműködési lehetőséget, felkelési tervének megvalósítása érdekében. Menekülnie kellett, és amikor 1856 januárjában Esztergom mellett letartóztatták, börtönében éhségstrájkba kezdett, és március 15-én belehalt. Vallomást, társainak feladását, nem tudtak belőle kicsikarni.

Miskolczi Ambrus új, rövidke tanulmányában egy őszinte román forradalmárt, a román-magyar megbékélésért – eredménytelenül – közvetítő Iosif Mogát mutatja be. Moga, Jókai negyvennyolcas regényeinek egyik szereplője, még az abrudbányai események után is sürgette a megvezést. Ekkor már késő volt. A békét kereső tri-

bunt Iancu – állítólag – őrizetbe vette, harcostársai később árulónak tartották.

A záró tanulmány Zakar Péternek, tan-székünk fiatal tanárának írása Mednyánszky Cézár, az arisztokrata forradalmár pap, áldozatos tevékenységét idézi fel. Mednyánszky hadlelkészi osztályfőnök új gyakorlatot honosított meg azzal, hogy a más felekezetű honvédeknek is – lelki – gondját viselte, romantikus érzülettel tevékenyen részt vett a szabadságharcban, buzdította Görgey katonáit. Hivatalához végig hű maradt, követve a menekülő kormányt Szegeden át Aradra. Mednyánszky a demokratikus, nemzeti egyház híve volt, elvetette a cölibátust, és – valószínűleg ez ma is furcsán hangzik – táborában katolikus papok kezét kötötte egybe jegyesükével.

„A múlt éppen olyan talányos, mint a jövő” – ez pesszimista zárása Miskolczi Ambrus eszmefuttatásának (Arról, amit az Erdély történetében írtunk...). A kiváló történész arról a magyar és román történetírás közti nézetkülönbségről elmélkedik, amely a mai napig meghatározza Erdély (nem csupán 1848-as) történelmi helyzetének megítélését. Az Aetas Határainkon túl rovatában egy interjú, tanulmány és bibliográfia közlésével Csetri Elek erdélyi magyar történészt mutatja be az olvasóknak. Pelyach István szerkesztő Duka Tivadar, a Görgey mellett mindvégig kitartó jogi iskolázottságú parancsőrtszt emlékiratát közli a világosi fegyverletételről. A szintén emigráns sorsra jutott Duka visszaemlékezését a szerkesztő részletes, értékes bevezetővel látta el. Rózsa György művészettörténész – sajnos, eddig sem ismeretlen – karikatúrákat közöl a folyóiratban. Befejezésül az Aetas a korszak legfrissebb szakirodalmát mutatja be és ajánlja az olvasóinak. Külön öröm, hogy a recenziók közül kettőt hallgatók (Kancsár Attila, Szendi Péter) készítettek.

Az Aetas friss kiadványában új, érdekes írások dominálnak. Formája tisztes, bár az olvasót gyakori szedési hibák zavarják. Bátran ajánljuk a XIX. század magyar történelme iránt érdeklődőknek ezt az igényes (és elérhető áron MÉG megvásárolható) kiadványt. Az Aetas szerkesztői az év végére ígérnek a következő számot, amely Magyarország XVII. századi történelmét idézi majd fel. Várjuk, hogy olvashassuk.

Nagy Tamás